

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านมณีพฤกษ์ จังหวัดน่านมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านมณีพฤกษ์ จังหวัดน่านในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการปกครองหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านมณีพฤกษ์ในปัจจุบัน
2. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน
3. ทักษะคติของชาวเขาเผ่าม้งที่มีต่อระบอบการเมืองการปกครองไทย
4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของชาวบ้านในหมู่บ้านมณีพฤกษ์ จังหวัดน่าน

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานสำหรับการวิจัยไว้ 3 ประการคือ

สมมติฐานที่ 1 ชาวเขาเผ่าม้งเดิมมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำแคบผสมแบบไพร่ฟ้า

สมมติฐานที่ 2 ปัจจุบันวัฒนธรรมทางการเมืองของชาวเขาเผ่าม้งเปลี่ยนไปจากเดิมเป็นแบบไพร่ฟ้ากับแบบมีส่วนร่วม

สมมติฐานที่ 3 ชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านมณีพฤกษ์มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่ำ

สิ่งที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจในการศึกษาเรื่องนี้ เพราะเห็นว่าปัจจุบันเมืองไทยได้มีรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ได้มีการพัฒนาระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเพื่อให้ได้รัฐที่ทันสมัยสอดคล้องกับระบบโลกที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย เศรษฐกิจแบบทุนนิยม และสังคมภายใต้โลกยุคโลกาภิวัตน์ และเนื่องจากการมีรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่มีข้อกำหนดเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนไว้หลายประการ จึงอยากทราบว่าชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านมณีพฤกษ์ จังหวัดน่าน มีความรู้และความเข้าใจ ทักษะคติ การมีส่วนร่วมและการแสดงออกทางการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นเป็นอย่างไร โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมายคือ ชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านมณีพฤกษ์ จังหวัดน่าน ทั้งหมู่บ้าน และได้ออกแบบสอบถามไปจำนวน 200 ชุด ได้รับ

แบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 200 ชุด เป็นแบบสอบถามที่ใช้ได้สมบูรณ์ทั้งชุดทั้งหมด (หมายถึงแบบสอบถาม ที่ผู้ตอบ ตอบครบถ้วนทุกข้อคำถามเป็นการตอบตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามโดยไม่มีอคติต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องอันจะทำให้แบบสอบถามลดความน่าเชื่อถือลงไป) ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามปิดซึ่งถามเกี่ยวกับ

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการปกครองหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านมณีพฤษณ์ในปัจจุบัน
2. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน
3. ทักษะคติของชาวม้งที่มีต่อระบอบการเมืองการปกครองไทย
4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของชาวบ้านในหมู่บ้านมณีพฤษณ์ จังหวัดน่าน
5. ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้นำแห่งจำนวน 3 คน หมอผีประจำหมู่บ้าน 1 คน ลูกบ้านอีกจำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 8 คนเพื่อทราบถึง

- ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและการประกอบพิธีกรรมต่างๆ
- ความรู้สึกต่อความเป็นคนไทย ทั้งของคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่
- ความคิดเห็นต่อการให้บริการของรัฐในด้านต่างๆ
- การมีส่วนร่วมในด้านการเมือง

ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการปกครองหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านมณีพฤษณ์ในปัจจุบัน ผลปรากฏว่ามีค่าร้อยละเฉลี่ย 97.0 แสดงถึง การยอมรับแนวทางการปกครองหมู่บ้านและได้ทำเป็นประจำในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการปกครองหมู่บ้าน

2. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน ผลปรากฏว่าเกณฑ์เฉลี่ยของช่วงคะแนนร้อยละของแบบสอบถามทั้งหมดเท่ากับ 58.62 แสดงถึง การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองไทยอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ ซึ่งยืนยันได้ว่ากลุ่มตัวอย่างขาดการติดตามข่าวสารและรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในเกณฑ์ที่มีความรู้ความเข้าใจที่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ

3. ทักษะคติของชาวม้งที่มีต่อระบอบการเมืองการปกครองไทย ผลปรากฏว่า มีทักษะคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองของไทย ร้อยละ 93.0 แสดงถึง กลุ่มตัวอย่างได้มีความรู้สึกต่อการเมืองการปกครองของไทยมากขึ้น ยืนยันถึงการรับรู้และมีความเห็นต่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองต่างๆ เช่น พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ, นักการเมือง การได้รับการบริการจากรัฐฯ

4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของชาวบ้านในหมู่บ้านมณีพฤษณ์ จังหวัดน่าน ผลปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ร้อยละ 82.59 แสดงถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ โดยกลุ่มตัวอย่างได้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเฉพาะการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. ส.ว. เท่านั้น ในด้านกิจกรรมอื่น เช่นการติดตามข่าวสาร การวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองยังไม่ปรากฏ

5. จากรูปแบบสัมภาษณ์ ทำให้ทราบถึงลักษณะต่างๆ ไปของหมู่บ้านมณีพฤษณ์ ด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุข ด้านการใกล้เคียงข้อพิพาท พบว่า มังหมู่บ้านมณีพฤษณ์ยังคงยึดถือขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและการถือผีตลอดจนการประกอบพิธีกรรมต่างๆ แบบดั้งเดิมอย่างเคร่งครัด แม้จะมีประชาชนชาวมังบางส่วน เช่นเยาวชนรุ่นใหม่ที่ได้เข้ามาศึกษาต่อที่พื้นราบบางคนได้บวชเป็นสามเณรแต่ก็เป็นการบวชเพื่อการเรียนการศึกษาในทางโลก แต่พอกลับขึ้นไปที่บ้านมณีพฤษณ์ ก็จะลาสิกขาและหันกลับไปประกอบพิธีกรรม นับถือผี เช่นเคิม แต่ลักษณะบางอย่างเช่น การแต่งกายจะผ่อนคลายน้อย

ด้านความรู้รักเป็นไทย คนรุ่นใหม่จะมีความรู้รักภาคภูมิใจในความเป็นไทยมากกว่าคนรุ่นเก่าที่เคยจับอาวุธต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยไม่ทราบถึงอุดมการณ์ของลัทธิคอมมิวนิสต์

มังหมู่บ้านมณีพฤษณ์พึงพอใจที่ได้รับบริการจากรัฐในระดับหนึ่ง ทั้งในด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุขและเรื่องที่ทำกิน

ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมือง พวกเขายังขาดความรู้ความเข้าใจอีกมาก ยังคงต้องการสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนเพื่อเสริมสร้างให้พวกเขามีความรู้ความเข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ดังเช่น โอกาสด้านการศึกษา การกล่อมเกลามาจากสถาบันศาสนา การสื่อสารทุกประเภทจากสื่อมวลชนทุกแขนง

จากผลของการวิจัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ดังนี้

1. ชาวเขาเผ่ามังหมู่บ้านมณีพฤษณ์มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำแคบผสมแบบไพร่ฟ้า ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีลักษณะของการมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและมีความคิดเห็นการประเมินค่าต่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองน้อย และขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามแนวคิดของ Almond & Verba ที่ว่าประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับอำนาจของผู้นำ แต่ประชาชนได้พัฒนาความจงรักภักดี ไปสู่ระบบการเมืองที่มีขอบเขตที่กว้างขวางกว่าเผ่า หมู่บ้านและเจ้าที่ดิน โดยยอมรับอำนาจของรัฐบาลกลางให้อยู่เหนือกว่า แต่ประชาชนก็ยังไม่สนใจที่จะเรียกร้องสิทธิทางการเมือง หรือในกรณีได้รับสิทธิทาง

การเมืองแล้วก็ตาม ก็ยังไม่สนใจใยดีกับสิทธินั้น รวมถึงไม่คิดว่าคนจะมีบทบาทหรืออิทธิพลต่อระบบการเมือง กล่าวคือประชาชนส่วนใหญ่ยังคงความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมแม้ว่าจะมีมั่งรุ่นใหม่ที่ได้รับวัฒนธรรมจากพื้นราบไปบ้างแล้วแต่ก็ยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมเอาไว้ อีกทั้งยังคงเชื่องช้า ขอมรับอำนาจเด็ดขาดของผู้นำ และก็ยังยอมรับระเบียบกฎหมายของรัฐบาลกลางด้วยเช่นกัน

2. ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองของชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านมณีพุกฤษ์ ได้สะท้อนถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านมณีพุกฤษ์ที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำเคบผสมผสานแบบไพร่ฟ้า เหตุที่ยังคงมีส่วนผสมของวัฒนธรรมทางการเมืองเช่นนี้อยู่ เพราะอิทธิพลของการกล่อมเกลามาของสังคมดั้งเดิมโดยเฉพาะสังคมเผ่าดั้งเดิมที่อยู่แบบเร่ร่อน และต้องคอยถืออาวุธต่อสู้กับรัฐบาลเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์จากลัทธิคอมมิวนิสต์ อิทธิพลกรอบโครงสร้างวัฒนธรรมของชาวม้งดั้งเดิมที่เพิ่งจะได้มีสิทธิ เสรีภาพ และความเป็นไทยกันมากขึ้น ได้รับการยอมรับให้เป็นประชาชนคนไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมายอย่างแท้จริงช่วงหลังไม่กี่ปีที่ผ่านมาเอง อีกทั้งประกอบกับมั่งรุ่นเก่าๆ ที่เคยมีประสบการณ์ต่อสู้กับรัฐบาลไทยในอดีตยังคงมีความเชื่อแบบเดิมๆ หวาดระแวงในความปลอดภัย ยังไม่มีความไว้วางใจต่อรัฐบาลได้ทั้งหมดเพราะเคยถูกรอบงำด้วยลัทธิคอมมิวนิสต์ กระทั่งรัฐบาลมีนโยบาย 66/23 เป็นต้นมาที่เปิด โอกาสให้พวกเขาเข้ามาปรับตัวเพื่อพัฒนาชาติไทย แต่รัฐก็ไม่ได้ยอมรับพวกม้งให้เขาเป็นทหารเกณฑ์ ทำให้พวกม้งเข้าใจว่ารัฐยังไม่ไว้วางใจพวกม้งอยู่ แต่ในแง่ของการยอมรับแนวทางการปกครองหมู่บ้านพวกเขายังคงยึดมั่นในตัวผู้นำเผ่า แซ่สกุล และยอมรับในอำนาจปกครองของรัฐบาลกลาง แต่สำหรับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันพวกเขามีน้อยมาก ในขณะที่เดียวกันพวกเขากลับมีทัศนคติที่ดีต่อระบอบการเมืองการปกครองไทย อย่างไรก็ตามพวกเขาก็ยังขาดความรู้ความเข้าใจต่อระบอบการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันซึ่งส่งผลทำให้ชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านมณีพุกฤษ์ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองเกือบทุกกิจกรรมอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งจะพบอัตราของการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเพียงร้อยละ 17.41 เท่านั้น

5.2 อภิปรายผล

จากข้อค้นพบตรงนี้ แสดงถึงชาวเขาเผ่าม้งบ้านมณีพุกฤษ์ จังหวัดน่านมีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบัน แต่พวกเขายังขาดความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองที่จะส่งผลให้พวกเขามีจิตสำนึกที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถูกต้อง สามารถที่จะประเมินค่าเกี่ยวกับการเมืองการ

ปกครองไทยได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติใหม่ๆ ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่เพิ่มขึ้นหลายประการ ขณะเดียวกันที่กรอบอิทธิพลโครงสร้างของวัฒนธรรมทางการเมืองดั้งเดิมที่ยึดติดกับชนเผ่ายังคงเหนียวแน่น พวกเขายังคงเชื่อผู้นำ แม้ว่าจะยอมรับการเป็นประชากรคนไทยอยู่ภายใต้ร่มธงไตรรงค์เดียวกัน มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขแล้วก็ตาม

ข้อค้นพบที่น่าสนใจอันหนึ่งก็คือข้อมูลระหว่างจากการสัมภาษณ์และข้อมูลจากแบบสอบถามจะมีข้อขัดแย้งกันเอง กล่าวคือข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะพบตัวอย่างของการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก อ.บ.ต. ในที่ประชุมหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำหมู่บ้านจะปรึกษาหารือขอฉันทานุมัติจากที่ประชุมเสนอชื่อผู้ที่จะส่งสมัครรับเลือกเป็นสมาชิก อ.บ.ต. เมื่อตกลงกันได้แล้ว พวกเขาก็จะไปลงคะแนนเลือกผู้นั้น โดยไม่มีผู้ใดสมัครเข้าแข่งขันอีกและไม่มีกรหาเสียงด้วย ซึ่งขัดแย้งกับข้อมูลจากแบบสอบถามว่าพวกเขาได้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองต่างๆ เอง เพราะเป็นหน้าที่ของคนไทยแสดงถึง พวกเขาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองไทยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความเข้าใจผิดคิดว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องและเป็นหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ

ในด้านวัฒนธรรมการแต่งกาย ชาวเขาม้งยังคงมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง แม้ว่าปัจจุบันจะเริ่มผ่อนคลากลงไปบ้าง เพราะความทันสมัยที่แผ่ครอบคลุมได้บ้างจากทางโทรทัศน์และการที่พวกเขาลงมาติดต่อกับชายกับชนพื้นราบและมีเยาวชนหลายคนลงมาศึกษาต่อที่พื้นราบหรือในเมือง ส่วนการโกตเกลี้ยข้อพิพาทของพวกเขายังคงยึดหลักจารีตประเพณี ฟังการตัดสินจากผู้เฒ่าผู้แก่ประจำแซ่ ถ้าไม่เป็นเรื่องหนักหนาอะไรก็จะไม่มีการแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ

เขาม้งยังคงมีประเพณีเลี้ยงผี ผิดผี นับถือผีบรรพบุรุษและผีป่า ซึ่งยังคงยึดถืออย่างเหนียวแน่นไม่เสื่อมคลาย แม้กระทั่งวัยรุ่นคนที่มีการศึกษาสูง (ระดับชั้นมัธยมศึกษา, ปวส.)เมื่อกลับมาหมู่บ้านก็ยังคงถือผีตามเดิม ทั้งนี้เพราะถูกกล่อมเกลามาจากสถาบันครอบครัว และสังคมในหมู่บ้าน อีกทั้งไม่มีสถาบันทางศาสนา คือวัด โบสถ์ หรือสุเหร่าเลย เขาม้งจึงยังคงถือผีอยู่เช่นเคย ประกอบกับการห่างไกลจากชุมชนพื้นราบอื่นๆ มาก ซึ่งขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีจะถูกเปลี่ยนแปลงไปก็ด้วยอิทธิพลของศาสนา, การศึกษา การคมนาคม การรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามานั่นเอง

ม้งต้องการบัตรประจำตัวประชาชนเพื่อที่พวกเขาจะได้มีสิทธิเท่าเทียมคนไทย ไม่ว่าด้านการรักษาพยาบาล การเดินทางไปในที่ต่างๆ โดยปลอดจากการถูกจำกัดพื้นที่ ปัจจุบันเขาม้งมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของรัฐด้านการศึกษา การสาธารณสุข สิทธิทำกิน การคมนาคม ในระดับหนึ่ง

โดยสรุปภาพรวมจากผลการวิจัยที่ปรากฏดังกล่าว ผู้ศึกษามีข้อสังเกต ดังนี้

ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองของชาวเขาเผ่าม้งบ้านมณีพฤกษ์ จังหวัดน่าน ที่ปรากฏผลออกมาในลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำแคบผสมแบบไพร่ฟ้าานั้น มีปัจจัยที่มีอิทธิพลเกี่ยวข้อง ดังนี้

1. อิทธิพลโครงสร้างวัฒนธรรมของชนเผ่าม้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกล่อมเกลามาจากสถาบันต่างๆ ในชนเผ่าของพวกเขา เช่นสถาบันครอบครัว ชั่วสกุล ในการนับถือ ศีล สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เข้าป่าเข้าเขาต่างๆ การที่พวกเขาเร่ร่อนอยู่ตามป่าเขาทำให้เคยชินกับป่า, อันตรายจากธรรมชาติ และจากการที่พวกเขาได้รับการกล่อมเกลามาตลอดจากสถาบันครอบครัว ชนเผ่า กอปรกับพวกเขาขาดโอกาสในการศึกษาและขาดโอกาสในการรับรู้และเข้าใจบทบาทของนครระบบการเมืองมาโดยตลอด ทำให้ชาวเขาเผ่าม้งขาดความรู้และความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้องส่งผลให้พวกเขาไม่ได้เรียนรู้การแสดงออกทางการเมือง

2. ลักษณะของระบบการเมืองไทยที่ผ่านมา แม้จะมีนโยบาย 66/23 เพื่อให้ผู้หลงผิดตามลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามาปรับตัวเพื่อพัฒนาชาติไทยกับรัฐบาลก็ตาม แต่ก็ยังคงขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง อีกทั้งมิได้ให้โอกาสทางด้านการศึกษาแก่ชนกลุ่มน้อยอย่างทั่วถึง การบริการจากรัฐในด้านต่างๆ เช่นการสาธารณสุข การคมนาคม การติดต่อสื่อสาร การอุปโภคบริโภค ก็ยากที่จะมีความเท่าเทียมและสะดวกสบายเท่ากับชนพื้นราบ

3. สถานภาพความเป็นชนกลุ่มน้อยที่เคยหลบซ่อนและจับอาวุธลุกขึ้นต่อสู้กับรัฐบาลยังคงฝังแน่นอยู่ในจิตสำนึกของชาวเขาเผ่าม้ง โดยเฉพาะม้งรุ่นเก่า ซึ่งบางคนก็ยังไม่ได้รับการยอมรับจากรัฐบาล พวกเขาจึงไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน นั่นก็แสดงว่าพวกเขายังมิใช่บุคคลสัญชาติไทย ยังคงถูกจำกัดอาณาบริเวณ ไม่มีความสะดวกสบายในการออกนอกพื้นที่ การรักษาพยาบาลและอื่นๆ

4. ชาวเขาเผ่าม้งรุ่นใหม่ จะได้รับการยอมรับและได้รับสัญชาติไทย มีบัตรประจำตัวประชาชน และปัจจุบันพวกเขาต้องรับใช้ชาติ ด้วยการไปเกณฑ์ทหารเมื่ออายุครบ 21 ปี เสมือนชายไทยทั่วไป การได้รับการยอมรับจากรัฐบาลไทยดังกล่าวทำให้ม้งรุ่นใหม่รู้สึกถึงความเป็นคนไทย ได้มากกว่าม้งรุ่นเก่า พวกเขาจะมีทัศนคติต่อการเมืองการปกครองไทยได้ดีกว่าม้งรุ่นเก่า

5. รัฐจะต้องผสมผสานคนกลุ่มน้อย (ชาวเขาเผ่าม้ง) ให้มีความรู้สึกกลมกลืนกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันกับคนในชาติ มีความรู้สึกเป็นคนไทยเหมือนกัน รักและหวงแหนแผ่นดินไทย (ในทำนองเดียวกันกับการผสมกลมกลืนคนจีนที่อยู่ในประเทศไทยและถูกหลานของคนจีนนั้นให้รู้สึกว่าเขาเป็นคนไทย) นั่นก็หมายถึงว่า รัฐต้องมีนโยบายที่จะกระจายความเจริญไปให้พวกเขา อันประกอบด้วย

การศึกษา การคมนาคม การบริการจากรัฐด้านต่างๆ ผสานกับความพยายามและให้การยอมรับแก่พวกเขา เพื่อเป็นการเร่งให้พวกเขาเข้าสู่ถึงการเป็นคนไทยได้เร็วขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษารังนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. รัฐควรเร่งขยายโอกาสทางการศึกษาตามนโยบายของแผนการศึกษาแห่งชาติที่ 8 โดยเร็ว ทั้งนี้ต้องครอบคลุมทุกพื้นที่ที่อยู่ห่างไกล ทุรกันดาร และให้ขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในการเป็นแรงจูงใจที่จะเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ หรือส่งเสริมโดยให้ทุนการศึกษาแก่คนในพื้นที่ห่างไกลเพื่อที่จะได้กลับมาใช้ทุน โดยการกลับมาปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ของตนเอง จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่อยู่ในท้องถิ่น ทุรกันดาร เช่น ชาวเขาเผ่าต่างๆ ได้รับการศึกษา ได้อย่างทั่วถึง และต่อเนื่อง
2. ควรมีการกระจายข่าวสารทางด้านสื่อแขนงต่างๆ ในข่าวเหตุการณ์บ้านเมืองไปยังท้องถิ่น ให้มากขึ้นในการเสนอข่าวสาร เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น ควรมีการให้ข่าวสาร และข้อมูลในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองแก่ชาวเขาเผ่าม้งและผู้นำ ในทางที่ถูกต้อง จากการสัมภาษณ์จะพบว่า การเลือกตั้งระดับท้องถิ่น คือ สมาชิก อบ.ค. นั้น ในที่ประชุมหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำหมู่บ้านจะพูดเสนอชื่อผู้ที่ส่งสมัครรับเลือกเป็นสมาชิก อบ.ค. ขอฉันทานุมัติจากที่ประชุม เมื่อตกลงกันได้แล้วพวกเขาก็จะไปลงคะแนนเลือกผู้นั้น โดยไม่มีผู้ใดสมัครเข้าแข่งขันอีกและไม่มีการหาเสียง
3. รัฐควรจะจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ท้องถิ่นได้มีการจัดให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมือง เพื่อปลูกเร้าปลูกสร้างความเห็นของประชาชนในท้องถิ่น เช่น เวทีการเรียนรู้ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล เวทีระดับอำเภอเขตเลือกตั้ง
4. เจ้าหน้าที่ของรัฐควรเข้าไปดูแล แนะนำ ช่วยเหลือชาวเขาเผ่าม้งในเรื่องเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ การเพาะปลูก การเกษตร ตลอดจนการหาตลาดของสินค้าให้แก่ชาวเขาเผ่าม้ง เพื่อให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากนั้นชาวเขาเผ่าม้งจะได้สนใจทางการเมืองมากขึ้น